

GroenRondBalletje:

Slangelisten: Verleidingen van de Antichrist.

I. Inleiding

Bij het woord de antichrist denken de meeste aan zware onderwerpen over de de katholieke brieven of de openbaring van Johannes. Het zal die mensen dan ook verrassen dat het werk van de antichrist zich in hun leven openbaart. En Christenen zullen het zwaar krijgen als ze zich onderwerpen aan de invloed van de antichrist. De antichrist kan worden gezien als de tegenhanger van de Christus. Maar anti betekend ook 'in de plaats van' of 'gelijk aan, naast'. Je kunt de antichrist dan ook zien als iemand of iets dat zich op de plaats van Christus zet. In het Evangelie volgens Johannes {Joh.1:1-18} en zijn brieven {1Joh.2:1-4} wordt Christus omschreven als het Woord. In het begin was het Woord en het Woord was bij God, en het Woord was God. Alles is door Hem geworden, en in Hem was leven {Joh.1:1,3a,4a}. En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond {Joh.1:14}. Dankzij het vleesgeworden Woord, Jezus Christus, kennen wij God {Joh.2:18d}. Er zijn vele antichristen {1Joh.2:18b}. Antichristen ontkennen Gods Woord dat vlees geworden is {1Joh.2:22, 4:3; 2Joh.1:7}. Zodoende wordt God ontkend door de werken van de antichrist {1Joh.2:23}. Dit om ons te verleiden met de zaken van de wereld te geven {1Joh.2:15-17}. Terwijl de liefde ons dichterbij God brengt, scheidt de zonde ons van God {1Joh.1:5-.2:11}.

II. Andere geloven

Het wordt weleens geopperd dat andere geloven de antichrist zijn, omdat ze mensen een verkeerd beeld van God voorspiegelen. De meeste religies ter wereld geloven niet in de God van het Christendom, dus daar is het lastig te spreken van een ander Godsbeeld. Joden en Moslims kennen wel de God van Abraham, maar hebben vaak een ander godsbeeld. Maar ook Christenen verschillen in hun beeld van God [1]. Als je Jezus ziet als Weg van kerk tot geloof, kan je godsbeeld je van God houden? Nee, niet als het om details van je godsbeeld gaat, maar God in geest en in Waarheid dezelfde blijft {Joh.4:24}. Ja, als je door een verkeerd godsbeeld niet weet wie God is. De mens zonder liefde kent God niet, want God is liefde {1Joh.4:7}. Wij hebben lief, omdat God ons het eerst heeft liefgehad. Maar als iemand zegt dat hij God liefheeft, terwijl hij zijn broeder haat, is hij een leugenaar. Want als hij zijn broeder die hij ziet niet liefheeft, kan hij God niet liefhebben die hij nooit heeft gezien {1Joh.4:19-20}.

III. Tradities

De kerk zou de plaats bij uitstek moeten zijn om kennis te maken met God, of om God beter te leren kennen. Helaas zitten kerken soms boordevol tradities. Tradities die niet gebaseerd zijn op de Bijbel, maar op de geschiedenis van de eigen kerk. Soms houden deze tradities ons af van God. Kerken kunnen vaak moeilijk van hun orde van dienst afwijken, omdat dat historisch zo gegroeid is. Vele zaken zijn historisch zo gegroeid, omdat daar ooit een goede praktische reden voor was. Je kunt hierbij denken aan zaken als soort muziek (psalmen in berijming, gezangen, opwekking) en begeleiding, kleding, type en lengte van preek, inrichting van het kerkgebouw, etc. Maar praktische redenen veranderen in de loop der tijd en praktische zaken kunnen onpraktisch worden. Daarom is het goed om bij tradities terug te gaan naar de bron. De bron is de Bijbel, het Evangelie

verspreiden. Hoe dat het beste kan gebeuren wordt niet bepaald door de traditie, maar door de praktijk van vandaag! Niet zelden zijn er echter kerkgangers die tradities verdedigen alsof ze Bijbelse waarden verdedigen. Maar de tradities zijn niet de Bijbel, ze zijn praktische oplossingen om tot ons doel te komen. Gods Woord moet echter altijd belangrijker zijn dan de tradities van de kerk [2].

IV. Keuze-menu

New Age stromingen maken het geloof tot een keuze-menu. Onder het mom dat elke religie wel iets van de waarheid heeft, wordt van elke religie een beetje genomen [3-5]. Het allergrootste nadeel van een keuze-menu is dat je alleen die dingen kiest die je aanstaan. Je maakt je eigen geloof, je eigen regels, je eigen religie. Feitelijk zoek je God in jezelf, jij wordt je eigen God, want jij bepaald welke Goddelijke wetten er gelden. Maar als jij je eigen God bent moet je ook jouw eigen strijd voeren; moet je het zelf doen, zonder hulp van een God. Met New Age of Esoterie kies jij niet meer onvoorwaardelijk voor God, en je verbind je leven niet meer onvoorwaardelijk met God. Je geeft je hart niet meer aan God! Je zoekt het in jezelf, zonder de onvoorwaardelijke liefde van God, die jouw gemaakt heeft. Dat gaat misschien goed als het meezit, maar wat doe je in moeilijke tijden? En waar haal je de liefde vandaan, om je medemens lief te hebben? Overal een beetje!? Het is eenzaam diep in je, zonder de God die jou liefheeft omdat die jou gemaakt heeft! De God die alle mensen gemaakt heeft en daarom alle mensen liefheeft.

V. Bijgeloof

Iedereen kent ze wel, de stukjes astrologie, de horoscoop in menig tijdschrift die je de komende week even voorspellen. Ze lijken zo onschuldig, tenzij je waarde aan de voorspellingen gaat hechten. Misschien wel omdat het toevallig een keer voor jou klopte wat daar in z'n algemeenheid op papier stond. Of omdat je bang bent voor zo'n voorspelling, of juist uit ziet naar de uitkomst van de voorspelling. [6-9] En waarom zou je iets lezen waar je totaal geen waarde aanhecht? Door de waarde die je gaat hechten aan voorspellingen krijgen ze macht over je, invloed op je leven. Dat geldt ook voor andere vormen van toekomst voorspellen zoals tarot-kaarten en helderziendheid, en voor talloze amuletten en symbolen [10,11]. Het probleem is niet het symbool, maar de waarde die het krijgt in je leven. Soms zelfs indirect, omdat je (on)bewust merkt dat sommige mensen in je omgeving daar waarde aanhechten. En door die invloed die het heeft op mensen in je omgeving krijgt het symbool macht en invloed op jouw leven. Hoe dan ook, de macht en invloed van bijgeloof, gaat ten koste van uitwerkingen van Godsinvloed in jouw leven.

VI. Bij genezing

Een vergelijkbaar verhaal gaat op voor alternatieve geneeswijze. Alternatieve geneeswijze wil zeggen, niet-medisch bewezen geneeswijzen. Een regulier geneesmiddel is elk geneesmiddel waarvan bewezen is dat het (a) veilig is, en (b) werkzaam is. Dat wat (nog) niet bewezen is veilig en werkzaam te zijn, zijn experimentele geneesmiddelen of alternatieve geneesmiddelen. Mensen die oprecht goede geneesmiddelen willen ontwikkelen verkopen ze niet alvorens ze goed te testen op werkzaamheid, bijwerkingen, veiligheid en de juiste toediening. Met de verkoop van alternatieve geneesmiddelen kan echter veel meer worden verdient, zonder te testen op werkzaamheid, bijwerkingen, veiligheid en de juiste toediening. Soms wordt de nepgenezing ogenschijnlijk gratis aangeboden. Mocht je echter spontaan genezen, dan kan van jouw dankbaarheid worden geprofiteerd. Het is dus een valse vorm van naastenliefde, die gericht is op de verwachte wederdienst (zie Lk. 16:1-8). Er zijn zeer vele vormen van alternatieve genezing, zoals

paranormale genezers, magnetizeurs, reiki, voetreflex, accu-punctuur en -pressuur, kruiden die geen regulier geneesmiddel zijn en homeopathie. En van geen enkel alternatief middel is de werkzaamheid bewezen [12-17], immers dan zouden het reguliere geneesmiddelen worden. Alternatieve geneesmiddelen worden verkocht als zijnde een geneesmiddel met slogans als 'je merkt dat het werkt' en 'Vertrouw op je lichaam, vertrouw op homeopathie'. Subtiële reclame-leugens moeten verhullen dat de middelen niet werken en niet veilig zijn [18]. Maar de kreet: 'baat het niet, schaadt het niet', moet eigenlijk zijn, 'kan het niet schaden, dan kan het niet baten', of geen werking zonder bijwerking [19]. Immers elk geneesmiddel dat wat kan doen, kan ook schadelijk zijn! De schade door alternatieve geneesmiddelen kan aanzienlijk zijn [20-21]. Om de schade door alternatieve geneesmiddelen te beperken, moeten deze voortaan worden geregistreerd als alternatief geneesmiddel, dit houdt in dat ze wel op veiligheid moeten worden getest, echter niet op werkzaamheid [22]. Het enige dat deze middelen je dan kunnen geven is het placebo-effect: de spontane genezing. Het placebo is overigens het meest universele geneesmiddel dat bestaat; het boekt resultaten tegen vrijwel elke ziekte. Je vertrouwt op je eigen lichaam, i.p.v. op God of geneesmiddelen ontwikkelt door mensen dankzij het denkvermogen dat God de mens heeft gegeven.

VII. Verantwoordelijkheid

De Bijbel zegt dat je lichaam een tempel is waar je in woont. Dus iets waar je zuinig op moet zijn. Jezus gebruikt deze vergelijking voor Zijn lichaam als Gods tempel {Joh.2:19-21} en Paulus haalt dit aan voor ons lichaam {1Kor6:19}. We moeten dus een goede rentmeester voor ons eigen lichaam zijn. Toch zijn er talloze mensen die roekeloos met hun leven, en soms ook met dat van anderen, omspringen. De zucht naar spanning en sensatie in bv. straatraces. En anderen roken ondanks de ziektes aan longen, hart en bloedvaten die het veroorzaakt. Het gebruik van (hard) drugs of overmatig alcoholgebruik die het lichaam en de hersenen doen aftakelen. Maar die ook een tijdelijke roes geven, waardoor je denkt te kunnen ontsnappen aan de wereld, maar je feitelijk alleen ontsnapt aan je eigen controle op je leven. Je geeft de verantwoordelijkheid van je eigen leven uit handen, terwijl je verantwoordelijk bent voor je eigen leven. Net zoals je zelf verantwoordelijk bent voor je eigen daden. Neem die verantwoordelijkheid, pak die op, en breng je schuld naar Jezus voor vergeving. Ervaar die vergeving door Gods liefde. De aanleiding tot zelfvernietigend gedrag is niet zelden een negatief zelfbeeld, waardoor de drang naar langzame zelf-moord ontstaat. Maar God vind jou waardevol, want God heeft je gemaakt; God wil dat je leeft, dat je leeft met liefdevolle zorg voor een ander zoals voor jezelf.

VIII. Seksuele moraal

God heeft de mens als man en vrouw gemaakt om binnen hun relatie te genieten van seks, en om daarin één te worden met elkaar {Gen.2:18,21-25}. Alle mensen hebben echter afstand genomen van Gods liefde; dit is zonde. God heeft sommige zondige mensen verandert tot mensen met homofiele in plaats van heterofiele gevoelens {Rom.1:18:32; zie ook Ex.20:5-6}. De Schrift acht het hoofdstuk seksuele intimiteit belangrijk genoeg voor het hoogste lied in één Bijbelboek (Hooglied). Seksualiteit is door God geven, iets intiems, iets om van te genieten, iets moois tussen twee mensen die samen één worden. één worden betekend iets van jezelf weggeven aan die ander, waarmee je één wordt. Dat is géén probleem als je met die ander voor altijd één blijft. Daarom wil God dat je dit belooft voor Zijn aangezicht. Bij het verbreken van een seksuele relatie breek je met een stukje intimiteit, met een stukje van jezelf. Dat doet pijn en overtreedt de wet der naastenliefde {Mat.19:9}, maar ook jouw belofte aan God. Op TV zijn de soaps en de

films talrijk waar de seksuele relaties elkaar opvolgen, zonder dat daarbij de keerzijde van de medaille wordt belicht, de pijn in het hart van de mensen, en de verbroken belofte aan God. Hierdoor kan een verkeerd beeld ontstaan van wat seksualiteit is. Seksualiteit en intimiteit horen met een relatie mee te groeien; de meest intieme vorm is behouden aan een exclusieve levenslange relatie.

IX. Geluk te koop

Wie kent ze niet de wonderschone reclames, niet meer weg te denken uit ons straatbeeld, niet meer weg te denken uit onze cultuur. Eerlijke reclame vertelt van een wasmiddel hoe goed het wast, van een auto hoe degelijk die is, etc. Het is een gevolg van economie (zie punt 10), maar op zich niet kwaadaardig. Echter niet zelden gaat reclame veel verder dan dat, en worden er claims gemaakt die niet hard te maken zijn voor dat produkt. In nogal wat reclames wordt geprobeerd een gevoel te verkopen, onder het motto: "geluk is te koop; koop ons product". Volgens reclame wordt je gelukkiger als je de juiste frisdrank drinkt, of als je gaat eten op een bepaalde plek. Stel je voor, je leven wordt compleet, omdat je iets meer euro's uitgeeft aan bepaalde materiele zaken! Hoe weinig weet je dan van wat geluk is ... Hoe arm moet je dan wel niet zijn! Waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn {Lk.12:34}. Als je materiele bezittingen nodig hebt om je rijk te voelen ben je arm. Je mist dan iets wat je leven meer betekenis kan geven; nog meer dan een vriendschap voor heel je leven. De relatie met God die jouw leven rijk maakt met Zijn liefde, voorbij de grenzen van dit aardse leven.

X. Economie als optie

Economie is de kennis over de welvaart van de mensen. De economie krijgt een steeds belangrijker plaats in onze maatschappij; het wordt al als normaal beschouwd dat de stijgingen en dalingen van de AEX-index het journaal halen. De AEX wordt weleens de graadmeter van onze economie genoemd, maar meet alleen het vertrouwen van beleggers in bedrijfsaandelen. Door het kopen van aandelen krijgen bedrijven de financiële mogelijkheid om nieuwe investeringen te doen. De handel zonder voorkennis is het extreemst voor opties. Waar je met aandelen nog een waarde-deel van een bedrijf hebt, heb je met opties, alleen het recht deze te (ver)kopen tegen een bepaalde prijs. Voorkennis in deze is strafbaar. Indien je oprecht geen voorkennis hebt, gok je met opties dus op de groei in waarde van de aandelen waarvan je een optie hebt gekocht.

Natuurlijk wil God dat het de mensen goed gaat, God wil dat het alle mensen goed gaat. Geld een middel zijn om bepaalde (niet alle!) problemen op te lossen... De economie gaat echter niet uit van alle mensen, maar van een gemiddelde, en het geld van de rijken draagt meer bij aan het gemiddelde dan het gebrek aan geld van de armen. De economie laat dus een vals licht schijnen over de welvaart; zij vertelt immers niet hoe het met de arme mensen zit! Welvaart is meer dan die door de economie worden gemeten. Of het de mensen goed gaat is ook afhankelijk van nutsbedrijven, gezondheidszorg, onderwijs en veiligheid. Deze zijn wel met euro's te bekostigen, maar niet in euro's uit te drukken. Als deze zaken commercieel worden, dan leidt dat tot meer geld voor de mensen, maar hebben de mensen ook meer geld nodig, om net zo rijk te zijn. Verder laat de geschiedenis zien dat het mis kan gaan als nutsbedrijven commercieel worden. In de VS is het energie-bedrijf Enron het voorbeeld van het gevaar van jacht op geld door een nutsbedrijf. De extra kosten voor de energie-voorziening doordat Enron bankroet ging, zijn voor de gemeenschap. Geld is een middel, geen doel! Als geld een doel op zichzelf wordt (geld om geld te verdienen!) dan raak je weg van het eigenlijke doel in je leven: de liefde van God, en de liefde voor je medemens!

XI. De 'goede' antichrist

Om macht te verwerven zal de antichrist zich willen openbaren in zaken die op het eerste gezicht goed lijken. De antichrist wil immers de plaats van Jezus innemen. Dit kan door het Evangelie heel subtiel te verdraaien tot gevleugelde uitspraken "Wie niet vòòr ons is, is tegen ons". Deze uitspraak is door Bush gebruikt om tegenstanders van zijn aanpak tegen het internationale terrorisme, tot vijanden van de V.S. te bestempelen. De uitspraak lijkt veel op de uitspraak van Jezus "Wie mèt Mij niet is, die is tegen Mij" {Lk.11: 23a}, maar ontkent het subtiel verschil tussen mèt en vòòr iemand zijn. Dat deze uitspraak niet in het evangelie thuis hoort blijkt uit de woorden van Jezus: "want wie niet tegen ons is, die is vòòr ons" {Lk.9:50b; Mk.9:40}. De V.S.-regering onder Bush heeft de neiging te luisteren naar bepaalde groepen bewapende fundamentalistische christenen. Deze groeperingen zien een grote agressieve rol voor de VS in hun interpretatie van de eindtijd profetiën en het duizendjarig vredesrijk. De Bush-regering ziet de V.S. als de ware Christelijke natie, zonder te beseffen dat ze zich op de stoel van Christus zetten met de doodstraf! Ook wil de V.S. oordelen over goed en kwaad in de wereld als een politie-agent. De V.S. wil de gerechtigheid echter niet voor Amerikanen en is derhalve tegen het internationaal gerechtshof, dat gerechtigheid voor alle mensen wilt. Hun visie is immers: 'wij zijn goed en zij zijn slecht'. Dat géén enkele mens perfect is wordt, gemakshalve, genegeerd ...

De goede antichrist is ook het thema van menig succesvol TV-serie en -film: "ons goede overwint hun kwade met geweld". OK, de programma's geven een duidelijk beeld van goed en kwaad. Maar goed en kwaad lijkt zo gemakkelijk verdeeld als je jezelf als goed ziet en de ander als kwaad. Maar gèèn mens ter wereld is zo rechtvaardig dat hij alleen maar goed doet en nooit iets doet tegen Gods wil {Pred.7:20}. Vanuit dit eigen gelijk worden echter vele oorlogen gevoerd, kijk maar eens naar de situatie in het Midden-Oosten. Jezus vertelt heel duidelijk: "Houdt van uw vijanden en bidt voor wie uw vervolgen {Mat.5:44}. Dat is de stap naar volmaaktheid in Gods liefde en de keuze die we hier maken vertelt wie we willen dienen {Mat.5:45-48}. 'Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwint het kwade door het goede' {Rom.12:21}.

XII. De anti-christ in jouw leven

De antichrist zet zich op de plaats van God in jouw leven, maar stuurt je leven weg van God. Het is een belemmering op de weg naar God, een subtiel, geniepige blokkade. We worden van binnenuit aangevallen door het kwade, dat misbruik maakt van onze zwaktes. In plaats van ons op onszelf en onze eigen fouten te richten en die naar God te brengen voor vergeving, zien we echter vooral andermans fouten {Lk.6:42}. Praktische zaken als het te druk hebben kan er voor zorgen dat we gèèn tijd maken voor God, en van Hem wegdwalen. Maar ook vertrouwen in valse waarheden, zoals religieuze uiterlijkheden, astrologie, New Age, alternatieve geneeswijzen, of de lusten en het genot der wereld. Of gewoon ons eigen gelijk, dat we boven Gods Waarheid zetten. Want dat doet de Gods tegenstander, verleiden met slangelisten, subtiel verdraaiingen van het Woord, om je te bewegen ongehoorzaam te zijn aan Gods liefde. En eenmaal verdwaald gaan wij elkaar verleiden met de nieuwe normen van een zondige wereld. Wat dat betreft is er niets veranderd sinds de verleiding in de hof van Eden {Gen.2:17; 3:1-17}! En toch is alles anders. Jezus is gekomen om een brug van God naar mensen te slaan, om ons terug te brengen op de weg naar God. Vanuit Gods Liefde voor ons liet Jezus zich martelen en lichamelijk doden. God vergeeft alle mensen vanuit die Liefde. Jezus stond op en Leeft! Het eeuwig leven uit de vol-maakte vergevende liefde. Vanuit Gods Liefde mogen en kunnen wij Leven. Door Zijn liefde en trouw kunnen wij vervuld worden met de Heilige Geest en geloven. Om Gods Liefde en Kracht mogen wij altijd de drie-ene God bidden.

De Heilige Geest geeft ons de Goddelijke kracht die wij nodig hebben in de strijd tegen de listige verleidingen van de duivel {Efe.2:11-18}. Niet om kwaad met kwaad te bestrijden, maar juist met het goede en Jezus voorbeeld te volgen door altijd te leven in de nabijheid van Zijn Vader. Vrienden, laten wij elkander liefhebben, want de liefde komt van God. Iedereen die liefheeft is een kind van God, en kent God {1Joh.4:7}. Dit gebod hebben we dan ook van God gekregen: wie God liefheeft moet ook zijn broeder liefhebben {1Joh.4:21}.

Moge Gods liefde en kracht met jullie zijn,

John Jacobs

Met dank aan Marianne Luiten voor kritische opmerkingen.

BRONNEN:

- [1] Van kerk tot Geloof, hoeksteenkrant herfst 2002. <http://us.geocities.com/groenrondballetje/vktg/vktg.pdf>
- [2] Tom Holvestol: 'De Farizeer in de spiegel'
- [3] Jan Minderhoudt: 'New Age, Esoterie & Evangelie' (2000)
- [4] Reender Kranenborg: '*De keerzijden van het holisme. Een kritische beschouwing over New Age*'. Skepter 5(3) september 1992. <http://www.skepsis.nl/holisme.html>
- [5] Erik Hoogcarspel: '*De hemelse hype*'. Skepter 9(2) juni 1996. <http://www.skepsis.nl/new-age.html>
- [6] Rudolf Smit: '*Geloof in Astrologie*'. Skeptische notitie 5, 1991. <http://www.skepsis.nl/astro-smit.html>
- [7] Rudolf Smit: '*Moment suprême. Waarom astrologen blijven geloven*'. Skepter 6(1) maart 1993. <http://www.skepsis.nl/moment.html>
- [8] Rob Nanninga: '*De astrotest*'. Skepter 8(2) juni 1995. <http://www.skepsis.nl/astrotst.html>
- [9] Rob Nanninga: '*Wat staat in de sterren*'. Psychologie, maart 1997. <http://www.skepsis.nl/astro-ps.html>
- [10] C.M.Braams: '*Helderziend of gezond verstand*'. Skepter 9(1) maart 1996. <http://www.skepsis.nl/telegraaf.html>
- [11] Marc Braem: '*Kaarten tegen het toeval*'. Skepter 10(2) september 1997. <http://www.skepsis.nl/tarot.html>
- [12] Rob Nanninga: '*Paranormale placebo's*'. Psychologie, april 1994. <http://www.skepsis.nl/placebo.html>
- [13] Marie Prins: '*Aloë vera. Een plant met groeipotentie*'. Skepter 14(3) september 2001. <http://www.skepsis.nl/aloe-vera.html>
- [14] Jeroen Boekhoven: '*Een piramide van meesters. De constructie van reikitradities*'. Skepter 14(4) december 2001. <http://www.skepsis.nl/reiki.html>
- [15] Marc Meulema: '*Homeopathie: wetenschap of geloof*'. Eos-magazine 10 oktober 1998. <http://www.skepsis.nl/eoshomeot.html>
- [16] Cees Renckens: '*Rabiaat tolerant. De KNMP en de homeopathie*'. Skepter 12(1) maart 1999. <http://www.skepsis.nl/apotheek.html>
- [17] Jan Willem Nienhuys: '*Klinische toetsing van homeopathie*'. Skepter 12(1) maart 1999. <http://www.skepsis.nl/homeotoetsing.html>
- [18] Marie Prins: '*Gekruide leugentjes. Advertenties voor "geneeskrachtige kruiden"*'. Skepter 12(4) december 1999. <http://www.skepsis.nl/leugenkruiden.html>
- [19] W. van Hengel: '*Geen werking zonder bijwerking*'. Reformatorisch Dagblad 20 maart 2001. <http://oud.refdag.nl/gezo/010320gezo01.html>
- [20] Marie Prins: '*Natuurlijk onschuldig. De gevaren van "geneeskruiden"*'. Skepter 7(3) september 1994. <http://www.skepsis.nl/kruiden.html>
- [21] Wim Betz: '*Een giftige cocktail. Het Brusselse vermageringsschandaal*'. Skepter 11(2) juni 1998. <http://www.skepsis.nl/chinakruiden.html>
- [22] E. van Galen & J.F.F. Lekkerkerker (college ter beoordeling van geneesmiddelen, Den Haag): '*Bewzen veilig, onbewezen effectief*'. (2001) in Pharmaceutisch weekblad 136 (14): 512-515 & Medisch Contact 56 (13): 511-514.